

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příprava na vyučování Dějepisu s cíli v oblastech OSV a VMEGS

Název učební jednotky (téma)	Barokní kultura – sochařství a malířství						
Stručná anotace učební jednotky	V hodině dějepisu žáci porozumí poselství a významu sochařství a malířství v období baroka. Metodou formální analýzy proniknou do podstaty obrazů a soch. Seznámí se s českým i evropským barokním uměním.						
Nutné předpoklady (Již osvojené znalosti a dovednosti žáků, které umožní, aby jednotka efektivně směřovala ke svým cílům).	—						
Časový rozsah učební jednotky	90 minut						
Věk žáků (ročník)	8. ročník						
Zařazená průřezová témata (včetně čtenářství)	OSV	MKV	MV	VMEGS	VDO	EV	Čtenářství
	Ano			Ano			

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vyučovací obor(y)	Dějepis
Dlouhodobé cíle (Klíčové kompetence, části profilu absolventa, části výchovné a vzdělávací strategie školy)	—
Cíle jednotlivých průřezových témat a čtenářství, které chci v dané učební jednotce naplnit	OSV - Žák zhodnotí, nakolik přispěl k výsledku práce, během spolupráce ve dvojici. - Žák sděluje názor za sebe, tedy nikoli jako kategorické tvrzení. VMEGS - Žák vysvětlí, proč a jak ovlivnily konkrétní historické události život jeho předků.
Cíle učební jednotky	Dějepis RVP: Žák rozpozná základní znaky jednotlivých kulturních stylů a uvede jejich představitele a příklady významných kulturních památek.
Hodnocení (Z čeho učitel i žáci poznají, že bylo dosaženo cílů a jak to učitel i žáci budou	- Roztřídění pojmů do kategorie gotika a baroko. - Odhadování vlastností – názvů soch M. B. Brauna na základě daných indicií.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

hodnotit)	• Práce s textem a obrazem ve skupinách. • Práce ve dvojicích se zadanými otázkami – hledání odpovědí na obraze. • Návrat k 1. úkolu – zhodnocení úvodního odhadovaného úkolu, v závěru hodiny a opravení případného chybného rozřazení. • Závěr – metoda pětilístku pro pojem baroko.
Popis učební jednotky	1. Úvod (5 min) Formou brainstormingu připomeneme, co je to gotika. 2. Kartičky s hesly (5 min) Žáci rozřídí kartičky s pojmy do dvou kategorií – gotika a baroko (Příloha A). 3. Práce s fotografiemi soch (10 min) Rozdáme do dvojic fotografie soch M. B. Brauna s body, ve kterých jsou popsány atributy u jednotlivých soch – zatajíme však názvy. Žáci hádají, o jaké vlastnosti jde (Příloha B). 4. Reflexe (10 min) Při reflexi, směřující k cílům OSV, můžeme využít následujících otázek: ➤ Ukažte každý počtem prstů, z kolika procent si myslíte, že jste ve vaší dvojici přispěli k vypracování úkolu. ➤ Popište, čím jste přispěli k vypracování úkolu ve vaší dvojici. ➤ Ukažte škálou polohou ruky, jak jste spokojeni s tím, jak jste přispěli k vypracování úkolu ve vaší dvojici. ➤ Vadilo někomu v jeho dvojici, že někdo pracuje méně nebo vůbec? Pokud ano, co jste s tím dělali? Co je možné dělat s tím, když někdo při skupinové práci pracuje méně, nebo

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

nepracuje vůbec?

- Co se ve vás děje, když někdo říká něco, s čím nesouhlasíte?
- Co je podle vás užitečné dělat, když někomu dáváme najevo, že s ním nesouhlasíme a nechceme se s ním pohádat?

5. Vytvoření zátiší (10 min)

Z látky a různých předmětů (džbán, flakon, škeble apod.) skupinky vytvoří zátiší. Poté žáci hádají druh umění = „zátiší“.

6. Vermeer van Delft: U kuplířky (5 min)

Obraz je obsažen v příloze (Příloha C). Frontální výuka:

- Stará kuplířka zaprodává bohatému staršímu muži dívku mladou a krásnou.
- Zářivá žluť šněrovačky upoutá pozornost.
- Chtivost kuplířky čekající na zaplacení.
- Nedočkavost muže.
- Výjev ze všedního dne – tehdy ženy často byly nuceny prodávat se za peníze.
- Muž drží dívce levé ňadro, ona nastavila ruku na mzdu.
- Dohadování o konečné výši ceny.
- Nádherná záře barev.

Už v 21 letech byl uznáván. Za 20 let namaloval 40 obrazů. Působení díla je založeno na barvě, na kontrastech, světle. Velkou část obrazu zabírá koberec = typické pro holandskou malbu té doby.

7. Rembrandt: Noční hlídka (10 min)

Skupinová práce s textem – žáci ve čtyřlenných skupinách hledají podle textu postavy na obraze, místo kde se obraz

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

odehrává, denní/noční hodina (Příloha C).

8. Rubens: Únos dcer Leukipových (10 min)

Obraz je obsažen v příloze (Příloha C).

- Společně – frontální výuka – analýza
- Zeptáme se žáků, kdo je blíženeček = Castor a Polux
- Kompozice (matematický obrazec = kosočtverec)
- Porovnáme sestry na obraze s ženským ideálem krásy dnešní doby.

9. Škréta (10 min)

Rozdat do dvojic otázky týkající se obrazu K. Škréty (Příloha D).

10. Oprava 1. úkolu (3 min)

Roztříděné cedulky na baroko a gotiku opravíme, případná korekce učitelem (po kontrole si žáci zapíší do sešitu).

11. Pětílístek

Žáci píší pětílístek na téma *baroko* (Příloha E).

12. Reflexe (5 minut)

Cílem reflexe je zhodnotit hodinu a shrnout kontext představovaných děl. Můžeme využít následujících otázek:

- Jak ovlivnily historický souvislosti vznik těchto děl?
- Co nám toto umění „říká“?
- Co nám toto umění přináší?
- Jak byste celkově zhodnotili tuto lekci?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Seznam příloh	Příloha A – Kartičky gotika x baroko Příloha B – Fotografie soch M. B. Brauna Příloha C – Obrazy Příloha D – Otázky k obrazu K. Škréty Příloha E – Pětílístek – popis metody Příloha F – Texty pro učitele ŠTECH, Václav Vilém. <i>Rembrandt</i>. Praha : Odeon, 1966. 485 s.
	Mgr. Lucie Honzalová ZŠ, MŠ a ZUŠ Jesenice K Rybníku 800, 252 42 Jesenice
Závěrečná sebereflexe učitele (následuje po odučení učební jednotky)	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, mělo úspěch, z čeho jsem měl/a radost).	—
S jakými problémy (obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a.	—

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Co bych příště udělal/a jinak (jak bych upravil/a tuto přípravu).

Nelze probrat všechny sochy M. B. Brauna – zabralo by to velkou část hodiny, nutná selekce či rozložení do více hodin.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pojmy GOTIKA x BAROKO

Optický klam	Látka ve tvaru vodního víru
Mohutná těla	Vzdušnost
Zachycení okamžiku	Divadlo a iluze
Okázalost + tíha	Kontrast tmy a světla
Štíhlá těla	K nebi – Bohu
Obrazy bez pozadí	Štíhlé věže

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Sochy M. B. Brauna – Neřesti

1 – páv

2 – měšec s penězi, truhla s pokladem
(na víku sedící žába)

3 – opice, zrcadlo, pošlapané knihy

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4 – vyplazený jazyk, had

5 – kanec, mísa s ovocem, zkažené zuby

6 – rozzuřený medvěd, zbroj

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

7 – osel

8 – provaz, dýka v hrudi

9 – tanec, poletující draperie

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

10 – *hořící pochodeň, kačka, škraboška*

11 – *škraboška, ryby, liška*

12 – (není původní od Brauna), *přísaha le-
vou rukou, zkřížené prsty, dutá závaží*

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Sochy M. B. Brauna – Ctnosti

1 – kříž, papežská trojkoruna

2 – kotva

3 – děti

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4 – beránek, reliéf Joba

5 – dvě tváře, zrcadlo, had

6 – brněnec, maršálská hůl

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

7 – rouška přes obličej, holubice, věž

8 – úl, přesýpací hodiny, kohout

9 – roh hojnosti s plody země

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

10 – hvězda na čele, hrdličky, pošlapaná Škraboška

11 – zbroj, meč, původně váhy (nedochované)

12 – číše, amfora, pohár

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

U kuplířky

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Noční hlídka

Rembrandt

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Únos dcer Leukippových

Rubens

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Řezači drahokamů

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Otázky k obrazu Karla Škréty

- Kdo je na obraze? Zkus odhadnout vztahy mezi postavami.
- Jeden syn se stane nástupcem otce, který?
- Povolání otce? (Prosperující dílna)
- Na koho se jednotlivé postavy na obraze dívají?
- Která část obrazu působí nedokončeně, jakoby „narychlo“ domalované?
- Obraz je namalován 1653, ale popisuje dobu:
 - 1) Karla IV. (gotika)
 - 2) Rudolfa II. (renesance)
 - 3) Marie Terezie (baroko)
- Do jakého útvaru jsou seskupeny postavy na obraze?
- S čím si hraje malá holčička?
- S čím si hrají dva chlapci?
- Obraz vznikl u příležitosti povýšení do rytířského stavu. Odhadni, kdo na obraze byl povýšen na rytíře.
- Jakým způsobem jsou na obraze odděleny dva různé výjevy?
- Najdi na obraze dvě postavy, na kterých je patrný nesoulad proporcí jejich postav.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pětilístek – Popis metody

Pětilístek je pětiřádková „básnička“ (název pochází z francouzského cinquains – pět), která pisatele vede, aby své názory a znalosti shrnul podle následujícího schématu.

Do první řádky napíše jednoslovný název pro téma (obvykle podstatné jméno). Do druhé řádky vepíše dvouslovný popis tématu, jeho podstatných vlastností, jak je vidí pisatel (odpověď na otázku: Jaké je téma?). Třetí řádku sestaví ze tří slov vyjadřujících dějovou složku tématu – tedy, co „téma“ dělá nebo co se s ním děje. Do čtvrté řádky autor pětilístku napíše větu o čtyřech slovech, která se vztahuje k tématu (sloveso může chybět).

Do poslední řádky vymyslí jednoslovné synonymum, které rekapituluje podstatu tématu.

Schéma Pětilístku:

Název (obvykle podstatné jméno) _____

Popis (jaký/á je?) _____

Co dělá? _____

Věta o čtyřech slovech _____

Opětná formulace podstaty (synonymum) _____

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příklad:

Název (obvykle podstatné jméno)

sopky

Popis (jaký/á je?)

rudé

horké

Co dělá?

vybuchují

hoří

kouří

Věta o čtyřech slovech

velká

přírodní

ohňová

pec

Opětná formulace podstaty (synonymum)

peklo

Charakteristika metody

Pětílístek patří mezi metody, které obvykle snadno zvládnou již malí žáčci, může se proto mylně zdát, že je vhodný hlavně pro ně. Není tomu tak. Podstatou metody je dovednost shrnout stručně nějaké téma, názor, svůj postoj. Vytvoření této jednoduché „básničky“ po jejím autorovi vyžaduje, aby svůj názor, své pojetí tématu či vědomosti vyjádřil co nejvýstižněji. Současně je metoda velmi bezpečná, protože je zřejmé, že každý žák píše sám podle sebe, a nehodnotí se, co je a co není tzv. špatně – cílem je umožnit žákovi vyjádřit vlastní uchopení a pochopení problematiky. Metodu je vhodné použít v závěrečné fázi hodiny, kdy si žáci mají vytvořit vlastní koncept toho, co se naučili. Také se může použít na začátku hodiny, v níž žáci budou navazovat na něco známého, v tomto případě je možné na konci lekce vytvořit pětílístek nový a porovnat je mezi sebou. Překvapivě funguje tato jednoduchá metoda i u témat, s jejímž pochopením mají žáci potíže. Oni sami své znalosti shrnou, učitel ví, na co může navázat, a současně se mu odhalí míra pochopení probraného tématu.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Texty pro učitele

Noční hlídka (Rembrandt, Amsterdam 1642)

- obraz není zasazen do noci
- není to ani hlídka
- dílo vzniklo na zakázku střeleckého spolku
- malíř nerespektoval zadání = skupinové podobizny
- mezi členy skupiny jsou zamíchány dvě děvčátka (jedno se slepicí u pasu, druhé s pávem) a běžící chlapec
- řeč pohledů je rozehrána = dramatičnost
- není to uspořádaná skupina
- jde o střelecký spolek vyzbrojený palnými zbraněmi
- objednávka byla na obraz podobný maturitnímu tablu – nebyla malířem dodržena – každého mělo být dobře vidět, neboť každý vložil stejnou částku 100 zlatých
- Rembrandt nedodržel – výjev, kdy se skupina právě vyhrnula na ulici – ani dva členové nemají stejné šaty, i když si na tento výjev pořídili nové stejnokroje!
- šlechtic v popředí něco vysvětluje poručíkovi v bílém
- bubeník bubnuje
- praporčík rozvíjí prapor
- ostatní si čistí nebo prohlíží zbraně
- členové spolku odmítli obraz převzít, protože malíř nedodržel podmínky smlouvy
- obraz byl umístěn na radnici v Amsterdamu, ale nevešel se do dveří, tak byl po stranách o 3 postavy seříznut, později ještě shora, ale horní pruh se našel a byl restaurován a vrácen obrazu

Jednoduchý a pravděpodobný výklad podal kdysi český historik umění V. V. Štech: *„Družina měšťanů se vyšňořila na slavnostní střelecké závody, tak zvané „střílení ptáků“. V soutěži o nejlepšího střelce se účastníci snažili zasáhnout ptáka, pověšeného na vysoký stožár nebo strom. Proto nese dívenka u pasu slepici a v ruce pohár jako cenu pro vítěze. Rembrandt zachytil členy spolku ve všech fázích přípravy zbraní. Družina střelců vystupuje z temného průjezdu do denního světla, aby se odebrala k závodu. Tajuplnost scény, ponořené do Rembrandtova svítícího šerosvitu, tím přesto není zcela odhalena.“*

(Z knihy: ŠTECH, Václav Vilém. *Rembrandt*)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Únos dcer Leukippových (Mnichov 1615–16, Rubens)

- plocha obrazu zaplněna postavami s prudkými pohyby = dojem síly
- Dioskúrové unášejí dcery krétského krále Leukippa – byly zasnoubeny jiným mužům
- pohyb forem pod tlakem = baroko
- výraz vzrušení, napětí, drama
- bohatost, která překypuje
- co nejpůsobivější účinek na diváka
- dvě ženské + dvě mužské postavy + dva andělci + dva koně
- hlavní pozornost dva světlé zářivé ženské akty
- hlavy všech dvojic jsou téměř stejně vzdálené
- 2 vzpírající se koně tvoří pozadí únosu dvou sester
- únoscí Castor a Polux (Polydeukes) = synové Dia
- jemné barevné harmonie v teplých tónech
- Rubens namaloval cca 600 obrazů
- kosočtvercová kompozice
- smrtelný Castor na černém koni a nesmrtelný bratr Polux na světlém koni
- alegorie Lásky a manželského života
- námět řecké báje

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Řezači drahokamů (Karel Škréta, 1653)

- v kruhu rodiny řezače drahokamů Miseroni – měl v Praze prosperující dílnu v době Rudolfa II.
- celá rodina je shromážděna kolem stolu, na čestném místě otec, 2 velcí synové, jeden vztahuje ruce k drahocenným nádobám na skříni = naznačeno nástupnictví v dílně po otci
- manželka Ludmila – má ruku na rameni muže a zároveň se zabývá rozloženými šperky na stole
- mladší dcera klade hlavu do otcovy dlaně
- Mladší synové si hrají s krystalem záhnědy
- diagonální kompozice
- jednotlivé figury jsou provázány vzájemně gesty a pohledy, jen Krista Jana navazuje pohled do dílny, oddělené od rodiny několika stupni a látkou (patrný provoz dílny – profese)
- malí chlapci s nadměrnými hlavami
- pravý dolní roh působí nedokončeně
- zřejmě vznikl u příležitosti u příležitosti povýšení bratrů do rytířského stavu

